

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Maarja Orav

**KORRIGEERIVAST MAKSUSTAMISEST LAEKUVATE
TULUDE KASUTAMISE VÕIMALUSED EESTIS**

Lõputöö

Juhendaja:

Indrek Saar, PhD

Tallinn 2017

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2017
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Korrigeerivast maksustamisest laekuvate tulude kasutamise võimalused Eestis.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Alternative uses of revenues from corrective taxation in Estonia.</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 36 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 24 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Lõputöö teema on aktuaalne, kuna aktsiisimaksu määrasid muudetakse sagedamini, kui teisi makse. Lisaks sellele arutab valitsus pidevalt uute korrigeerivate maksude üle, nagu näiteks mootorsõiduki maks ja suhkruid sisaldavate toodete maksustamine.</p> <p>Lõputöö eesmärk on analüüsida korrigeerivatest maksudest laekunud tulude kasutamise võimalusi Eestis. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anda ülevaade korrigeeriva maksustamise olemusest. 2. Anda ülevaade korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalustest. 3. Anda ülevaade Eestis kehtivatest korrigeerivatest alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri ning pakendiaktsiisi maksudest. 4. Analüüsida korrigeerivate maksude laekunud tulude kasutamist Eestis. <p>Tulemustes selgus, et hetkel kehtestatud korrigeerivad maksud kasutab riik ära sihtotstarbeliselt, st, et tulud on ära märgistatud. Lisaks sellele selgus veel, et oleks veel erinevaid võimalusi, kuhu riik võiks laekunud tulud suunata üheks võimaluseks on väljatoodud tasaarveldamine maksukoormusega ja meditsiini rahastamine.</p>	
Võtmesõnad: aktsiisimaks, kasutamine, hasartmängumaks, tulud	
Võõrkeelsed võtmesõnad: excise duty, using, gambling tax, income	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Rahandusministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2016–2019	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Maarja Orav</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	Allkiri:
Juhendaja: Indrek Saar	
Kaitsmisele lubatud	Allkiri:
Kolledži direktor: Uno Silberg	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KORRIGEERIVATE MAKSUDE KEHTESTAMISE PÕHIMÕTTED	6
1.1 Korrigeeriva maksustamise olemus.....	6
1.2 Korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalused	11
2. KORRIGEERIVATE MAKSUDE RAKENDAMINE EESTIS	20
2.1 Peamised korrigeerivad maksud Eestis	20
2.2 Korrigeerivate maksutulude kasutamine Eestis.....	24
KOKKUVÕTE.....	30
SUMMARY	33
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	34

SISSEJUHATUS

Korrigeeriv maks on maks, mis on kehtestatud mingite toodete tarbimise mõjutamiseks. Majanduslikus vaates kehtestatakse korrigeerivad maksud efektiivsuse tõstmiseks. Üheks peamiseks korrigeerivaks maksuliigiks Eestis võib pidada aktsiise, millele ka antud töös põhiliselt keskendutakse. Peamiseks põhjuseks aktsiisimaksu kehtestamisel on mõjutada inimeste tarbimist läbi turuhindade. Eestis kuuluvad aktsiisiga maksustamisele alkohol, tubakas, kütus, elekter ning pakend.

Töö on Eestis aktuaalne, sest aktsiisimäärade tõstmine on olnud erinevate valitsuste prioriteediks. Kuna aktsiisimaksumäärasid on muudetud sagedamini kui teisi maksumäärasid, siis on aktsiiside osakaal tuludes kasvanud. Lisaks kaalutakse avalikult ka uute maksude kehtestamist nagu näiteks sõiduautode maksustamine ja suhkruid sisaldavate toodete maksustamine. Lisaks sellele seisneb aktuaalsus selles, et aktsiisihinna tõusuga võib tekkida piiriülene vedu nagu näiteks alkoholiaktsiisi tõusu puhul. Kui alkohol on Eestis liiga kallis, siis hakatakse seda sisse tooma naaberriikidest näiteks Lätist. Maksu- ja Tolliameti koduleheküljel on välja toodud 2017. aasta jaanuarikuu veebruarikuu ja juunikuu aktsiisimaksud, kust on selgesti näha just kütuse aktsiiside tõusu. Eeldatavasti plaanib valitsus aktsiisimaksu tõsta järgnevalt juuli kuus.

Lõputöö teema on uudne, kuna esmakordselt uuritakse ja analüüsitakse kogutud maksutulude kasutamise võimalusi. Antakse hinnang, kus on probleeme rahastamisega ning millele peaks riik rohkem tähelepanu pöörama. Teadaolevalt ei ole varasemalt korrigeerivate maksutulude laekumise kasutamise võimalusi uuritud. Küll aga on uuritud tubakaaktsiisi tõusu mõju, sest tubakaaktsiisi tõus korrigeerib inimeste tarbimist.

Uurimisprobleemiks on küsimus, millistesse valdkondadesse oleks kõige otstarbekam suunata korrigeerivatest maksudest laekunud tulud? Teadaolevalt suureneb aktsiisimaksu tulude laekumine Eestis ka uue valitsuse otsustega. Aktsiisimaksud kehtestatakse sageli konkreetsete probleemide lahendamiseks. Üheks võimaluseks oleks näiteks tubaka ja alkoholiaktsiis suunata just nende toodete tarbimisega kaasnevate probleemide lahendamiseks. Kuid põhimõtted, millest tulude kasutamisel lähtuda pole üheselt selged.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida korrigeerivast maksustamisest laekunud tulude kasutamise võimalusi Eestis.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:

1. Anda ülevaade korrigeeriva maksustamise olemusest.
2. Anda ülevaade korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalustest.
3. Anda ülevaade Eestis kehtivatest korrigeerivatest alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri ning pakendiaktsiisi maksudest.
4. Analüüsida korrigeerivate maksude laekunud tulude kasutamist Eestis.

Uurimismeetoditest kasutatakse lõputöö koostamisel nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset uurimismeetodit. Erinevaid andmeid aktsiiside hinna ja arvamuse kohta kogutakse Eesti Statistikaametist, ajakirjandusest ning Maksu ja Tolliameti kodulehelt. Teoreetilise osa ülevaateks kasutatakse eesti- ja inglisekeelset teadusallikaid ja erialakirjandust.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda on jaotatud kaheks alapeatükiks. Esimene peatükk on teoreetiline osa, kus käsitletakse üldiselt korrigeeriva aktsiisimaksu olemust ning selle kasutamist erinevates riikides. Samuti tuuakse välja, miks on just need aktsiisid hetkel kehtestatud, ning nende vajalikkus nii ühiskonnale, kui ka riigile. Lisaks sellele tuuakse välja üldine info aktsiisidega seoses ning mõjutegurid, mis võivad mõjutada aktsiiside muutust.

Teises peatükis keskendutakse põhiliselt Eestis kehtivatele peamistele korrigeerivatele maksudele ehk aktsiisidele, kus tuuakse välja Eesti aktsiisimaksu olemus ning selle kasutamine. Samuti antakse teises peatükis ülevaade erinevate aastate lõikes aktsiisimaksude laekumisest. Tuginedes teooriale selgitatakse, mis võiks olla aktsiisitulude kasutamisel teisiti. Samuti selgitatakse välja, kas aktsiisimaksude tõstmine suurendab riigieelarvet.

1. KORRIGEERIVATE MAKSUDE KEHTESTAMISE PÕHIMÕTTED

1.1 Korrigeeriva maksustamise olemus

Maksusid, millega riik soovib piirata kahjulikke tegevusi ja valikuid, nimetatakse korrigeerivateks maksudeks. Need maksud on kehtestatud selleks, et mõjutada inimeste tarbimist. Maksud jagunevad üldiselt kaheks: regulatiivseteks ja fiskaalseteks. Majanduslikes käsitlustes eelistatakse regulatiivse maksu asemel korrigeeriva maksu mõistet, mida ka edaspidi antud töös kasutatakse.

Üldiselt on korrigeerivate maksude eesmärk reguleerida turuhindasid ja korrigeerida inimeste tarbimist. Siinkohal võib näiteks tuua kütuse turuhinnad: kui need on liiga madalad, siis on tarbimine liiga suur. Maksude kehtestamisel saab hinna teha õigeks ja sellega viiakse tarbimine optimaalsele tasemele. Kui üks riik tõstab makse, siis üldjuhul tõstavad ka kõrval asuvad naaberriigid, sest muidu hakatakse tooteid sisse tooma teistest riikidest, kus see on odavam. See poleks riigile kasulik, see pidurdaks riigi majandust ja selle võrra jääks ka tulu saamata. Paljude majandusteadlaste tekstides tutvustatakse negatiivsete välismõjude analüüsi ning tuuakse välja, et maksu saastatavatele ettevõtetele nimetatakse korrigeerivaks maksuks. Lisaks sellele on välja toodud, et parem on maksustada reostust, mitte toodangut ja ettevõtete edenemist (Main, 2010).

Hea maksu põhimõte seisneb selles, et maks peab olema majanduslikult efektiivne, st toetama majanduslikku aktiivsust ning see ei tohiks takistada ressursside efektiivset jaotumist. Maksustamist võib kasutada mõnikord ka majanduslikku efektiivsust stimuleerivalt, näiteks mõne turutõrke korrigeerimiseks. Korrigeerivad maksud võimaldavad hankida tulusid ja parandada ressursside jaotamise efektiivsust. (Kommer, 2004, lk 28)

Korrigeerivad maksud soodustavad tervikuna ohutumad ja vähem saastatavat käitumist. Hästi läbimõeldult kehtestatud korrigeerivad maksud võivad vähendada ebasoovitavaid nähtusi. Näiteks sigaretimaks aitab vähendada terviseriske, alkoholimaksud vähendada joobes juhtimist ja kütuseaktsiis aitab vähendada kliimat kahjustavaid heitgaase. Selle tõttu võivad korrigeerivad maksud olla atraktiivseks võimaluseks teenida tulu. (Morris &

Marron, 2016b) Maksud peaksid inspireerima inimesi ja ettevõtteid elama tervislikumalt, käituma turvalisemalt ning reostama vähem õhku, samal ajal tõstes avalikkuse tulu. Aastate jooksul on majandusteadlased välja töötanud erinevaid poliitilisi vahendeid, et motiveerida saastajaid vähendama reostust (Edirisinghe, 2014).

Üldjuhul inimesed ei arvesta teistega, vaid kõik lähtuvad enda kasudest ja kulutustest ning nende valikute ja käitumistega tekivad negatiivsed mõjud ühiskonnale. Kõige enam esineb seda probleemi kütuse-, tubaka- ja alkoholiturul ning kõige paremaks võimaluseks probleemi lahendada on nende toodete maksustamine. Enamik majandusteadlasi on korrigeerivate maksude poolt, sest see on kõige tõhusam vahend reostatavate ja tervist kahjustavate toodete tarbimise vähendamiseks. (Mankiw, 2008, lk 203).

Korrigeeriva maksu termineid on erinevaid, näiteks välisriikides on enamasti levinud korrigeerivad maksud „corrective tax“ terminina, kuid kasutatakse ka „pigovian tax“. Selle termini sisuline idee tuli majandusteadlasel Arthur Pigoul. Idee seisnes selles, et maksudega saaks korrigeerida turutõrkeid ning sellest tulenes ka selline nimi (Mankiw, 2008, lk 203). Eesti riigis on „korrigeeriv maks“ terminina üsna vähe levinud ning üldjuhul ei kuule inimesi seda terminit nimetamas, pigem kasutatakse maksu nimetusi eraldi nt aktsiisid, hasartmängumaks vms.

Korrigeerivate maksudega saab mõjutada inimeste tarbimist ja ettevõtjate tootmist. Need maksud on kehtestatud selleks, et inimesed loobuksid tervist kahjustavatest toodetest. Kui riik ei maksustaks alkoholi ega tubakat, tunduks nagu riik ei oleks huvitatud inimeste tervise edendamisest või tarbimise mõjutamisest. Tema arvates olevat õhusaaste parim koht, kust alustada korrigeerivate maksude kehtestamist. Paraku kipuvad korrigeerivad maksud olema regressiivsed selles mõttes, et nii vaesed kui ka rikkad maksavad oma sissetulekutest seda maksu, kui tarbivad neid kaupu. (Moffatt, 2014) Kuid see on iga inimese enda valik, kui ta ei taha maksta, siis ta ei peaks neid tooteid tarbima. Kuna antud toodete grupp on nõ luksuskaup, siis on ka riigil suurem võimalus seda maksustada, kuna see pole kellegi eluks vajalik ja pigem tarbitakse antud tooteid selleks, et saada naudingut või mõnu. Näiteks alkoholi puhul tunnevad paljud inimesed, et see tekitab head tunde hetkel mil seda tarbitakse. Samuti on tubaka ja kütusetoodetega, need ei ole eluks vajalikud, küll aga nad valmistavad erinevatele inimestele erinevat moodi sõltuvust või naudingut.

Maksude kehtestamisel tuleb alati jälgida põhimõtet, et maksud kehtiksid kõigile võrdselt, ega tohi sõltuda isikust, tootjast ega ettevõtjast. Majandusteadlased väidavad, et korrigeeriv maks on keskkonnale kõige parem lahendus. Kui kehtestada maks, mida tuleb tasuda teatud tooteid tarbides, siis paljud inimesed hakkavad antud toodete tarbimist jälgima ja pigem üritatakse tarbida maksustatavaid tooteid vähem. Korrigeerivad maksud erinevad teistest maksudest selle poolest, et korrigeeriva maksu eesmärk on korrigeerida inimeste tarbimist, tõsta valitsuse tulu ning majanduse efektiivsust. (Mankiw, 2008, lk 204) Korrigeerivat maksu maksab isik, kes maksustatavaid tooteid kasutab. Ning see on mõeldud keskkonna kahjustamise vähendamiseks. (Shavell, 2010, lk 10)

Kuna alkoholi- ja tubakatoodete tarbimist peetakse väga halvaks harjumuseks, siis seetõttu on kehtestatud ka maks antud toodetele välisriikides. (Mankiw, 2008, lk 203) Riik arvab, et neil on õigus sekkuda ja kehtestada maks, et tagada heaolu ühiskond.

Mõned näited korrigeerivatest maksudest (Allocatt, 2011, lk 8):

- gaasimaks;
- prügiveomaks;
- vee saastemaks;
- ohtlike kemikaalide maks;
- alkoholi-, tubaka-, elektri- ja pakendimaks;
- õlilekkemaks.

Lisaks aktsiisidele ja eelnevalt nimetatud maksudele, maksustatakse välisriikides veel erinevaid tooteid korrigeeriva maksuga. Teadaolevalt on mõnes välisriigis kehtestatud korrigeerivad maksud suurematele ettevõtetele, nagu näiteks kaevandused, keemiatehased või teised suuremad tööstused, kes tekitavad suuremal määral õhusaastet. Riik on kehtestanud need maksud, et vähendada reostuse tekkimist ning maks paneb ettevõtjad vähem keskkonda kahjustavaid tooteid tootma. Gregory Mankiw on oma teoses "Principles of economics" välja toonud võrdluse maksu reguleerimise kohta. Mankiw on kirjutanud, et keskkonnakaitse agentuur võiks ka paberivabrikute saaste vähendamiseks öelda igale ettevõttele, et nad vähendaksid oma saaste hulka. Teiseks võiks kasutada korrigeerivat maksustamist, kehtestades maks igale tehasele, mis tekitab saastet. (Mankiw, 2008, lk 203).

Lisaks sellele maksustatakse New Yorgis sõiduautosid raskuse järgi. See tuleneb sellest, et füüsikaseadused ütlevad, et raskemad autod kulutavad rohkem sõiduteid ning saastavad ka rohkem keskkonda. Samuti võrreldakse seal autosid läbisõidu järgi, mida rohkem on auto läbi sõitnud, seda suurem peaks olema maks. Eesmärk oleks, et inimesed, kellel ei ole suurt autot vaja, ostaksid endale väiksema auto, mis saastaks vähem keskkonda. (Munson, 2014) See aitaks samuti keskkonna saastet vähendada.

USA föderaalvalitsus kasutab näiteks ökomaksu, et alkoholi tarbimist, suitsetamist, siseruumides sõidukite parkimist ja osoonikihti kahandavate kemikaalide hulka vähendada. Erinevates riikides, nagu näiteks Soomes, Prantsusmaal, Ungaris ja Mehhikos maksustatakse korrigeeriva maksuga ebatervislikke toiduaineid ja jooke. Lisaks Prantsusmaal, Hong Kongis, Šveitsis, Singapuris, Lõuna Aafrikas ja Ühendriikides maksustatakse finantstehinguid. Ja üha rohkem maksustatakse süsinikku sisaldavaid tooteid nagu näiteks Norras, Rootsis ja Ühendriikides. (Morris & Marron, 2016a, lk 6)

Lisaks majandusteadlastele eelistavad poliitikakujundajad samuti korrigeeriva maksu süsteemi, sest saastajad ei kaota maksustamisel kasumit ning sellega võib teenida isegi ekstra kasumit, müües oma kasutamata reostuse õiguseid. Paljud riigi esindajad, näiteks Austraalia ja Kanada on välja pakkunud, et fossiilkütusete asemel võiks kasutada geotermilist päikese- ja tuuleenergiat, kuna need saastavad keskkonda tunduvalt vähem, sest kõik käiks läbi päikeseenergia. (Munson, 2014)

Kui varasemalt mainitud maksud on teadaolevalt kehtestatud või kehtivad ka tänaseni, siis järgnevalt on majandusteadlased välja pakkunud, et riik võiks maksustada müra, rahvarohkeid maanteid, süsihappegaasi ja teisi spetsiifilisi õhku- ja vett saastatavaid sõidukeid. Kuid siinkohal arvatakse, et kui kehtestada neile korrigeeriv maks, siis oleks palju kaotajaid. Kaotajateks oleks isikud, kes kasutavad neid tooteid. Lisaks kaotajatele oleks väga raske mõõta, kui palju mingi masin saastet tekitab, see tekitaks riigile palju lisa tööd. (Munson, 2014)

Mõned korrigeerivate maksude probleemid (Allocatt, 2011, lk 9):

- optimaalse korrigeeriva maksu seadistamine;
- sisenemine ja väljumine turult;
- võim turul;

- topeltdividendid.

Optimaalse korrigeeriva maksu seadistamine oleks kõigile kasulik. Maksu sisse seadmisega võidaksid nii tarbijad, kui ka riik. Sisenemine ja väljumine turult tähendab seda, et esmalt riik kehtestab maksu nt õhusaaste pealt ning seejärel on ettevõttel võimalus valida, kas lõpetada tootmine või jätkata oma tegevusega. Võim turul tähendab seda, et maksu kehtestamisel hinnad suureneksid ja tarbimine väheneks. Ning topeltdividendid, mida pigem võiks nimetada uurimisprobleemiks ning see tähendab seda, et kehtestatud maks lahendab kaks probleemi korraga, korrigeerib turgu ja samal ajal kogub ka riigile tulusid.

Suurematele tehastele reostusmaksu kehtestades võib leiduda mitmeid probleeme, mis takistavad korrigeerivate maksude kasutamist. Selleks, et probleeme vältida, on kasulik teha kindlaks kõik muutujad, mis võiksid tuua kahju. Tuleks hinnata saastavat tegevust, millisel määral ja kui suur hulk on saastava tehase tase. Reostus võib olla sellist tüüpi, mis sõltub inimestest. Oletame, et saasteaine on kemikaal, mis tekitab kahju esmajoones piiratud alal, siis kahju mõjutab inimesi ja sõltub sellest, kui palju inimesi elab sellel alal ning kas need inimesed kasutavad nt kaevuvett (mis võib olla saastunud). (Shavell, 2010, lk 5) Antud juhul oleksid kaotajad need inimesed, kes elavad piirkonnas, kus on vesi ja õhk reostunud. Nende tervis oleks kehvem ning nad ei saaks kasutada vett joogiveena.

Korrigeerivate maksude kehtestamisel muutub üldjuhul toodete pakkumine. Majanduspoliitikud usuvad, et selline maksusüsteem aitaks ära hoida või piirata tegevusi, mis põhjustab negatiivset mõju keskkonnale. Negatiivne välismõju võib tekkida, kui tootja ei maksa täishinda ning imenduvad ühiskonda. See loob turul efektiivsuse, sest seal on vahe, tootja tahab kulud ühiskonnale peale suruda. Oletame, et terasetehas asub konkreetses linnas. Terasetootmise ajal on õhk ja vesi tugevalt reostunud. Loodud saastetasud terasetehast ega selle kasumit ei mõjuta, kuid see mõjutab linnaelanikke. Samuti rikub see teid, kui linnas on selline suur tehas, siis kulub rohkem ressursi ja aega (teede parandamiseks, inimeste heaoluks). Selleks, et kõik kulud oleks kontrolli all ja linnal oleks ressursi vajadusel teede paranduseks, siis on tal õigus kehtestada korrigeerivad maksud. See peaks vähendama terasetootjate üldist toodangut või vähendama reostust, sest ettevõtja ei taha maksta kõrgeid makse ning selle tõttu arendavad oma tehast. (Munson, 2014)

Korrigeerivate maksude teooria on lihtne, kuid selle rakendamine on pisut keerulisem. Et olla efektiivne, tuleb seada maks piisavalt kõrge, et ettevõtjad tegutseksid rohkem nendes sektorites, mis oleksid ühiskonnale kasulikud või vähendaksid keskkonna saastet.

Tänapäevani on klassikaline korrigeeriv maksustamine olnud üsna edukas, kuid vaid aeg näitab, mis saab edasi, kui rakendatakse uuemaid korrigeerivaid maksumudeleid. Korrigeerivad maksud aitavad korrigeerida inimeste tarbimist ning samuti suurendavad need riigitulu. Lisaks sellele on korrigeerivate maksude eesmärk vähendada keskkonna reostust ning edendada inimeste heaolu ja tervist. Maksu kehtestamine optimaalsele tasemele tooks palju võitjaid. Võitjateks oleks nii riik kui ka kodanikud. Korrigeeriva maksuga maksutatavaid tooteid on erinevaid. Iga riik maksustab vaid tooteid, mis valmistavad kõige enam probleeme. Korrigeeriv maks näib parim maks toodete tarbimise vähendamiseks, kuna inimesed ei taha palju maksta ning see mõjutab toodete tarbimist.

1.2 Korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalused

Korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalusi on erinevaid. Riigi eelarve on maksumaksjate raha ning riik kasutab seda ühiskonna hüvanguks. Seaduses on kindlaks määratud mingid protsendid, kuhu riik laekunud tulud suunab. Kogutud tulud jaotatakse ära erinevate probleemide lahendamiseks, kuid üldjuhul nendes valdkondade peale, mis toodete tarbimisega kaasnevad.

Tabelis 1 on Morris & Marron (2016a) välja toonud erinevaid võimalusi, kus valitsused kasutavad maksudelt laekunud tulu. Üheks võimaluseks makse kasutada sihtotstarbeliselt oleks tasaarveldamine maksukoormusega (vaata tabel 1). Korrigeerival maksul on oluline kellele ning kuidas tulud jaotatakse ning sellega luuakse nii kaotajad, kui ka võitjad. Mõned inimesed on toodete eest nõus maksma rohkem, muutes eelistatavaid alternatiive vähem. Kui maks on hästi läbi mõeldud, ületab kasu üldiseid kulutusi, ehk riigil on kasulik maksu kogumine. Maksude tõstmisel ei tohiks see pigistada pere eelarvet. Kehtestatud kõrge maks paneb madalama sissetulekuga inimesed rohkem valikute ette. Lisaks sellele tõstab kehtestatud maks ka teiste toodete hindasid. Näiteks kütuseaktsiisi tõusu puhul kallineksid ka tooted, mida transporditakse sõidukitega. (Morris & Marron, 2016a, lk 8) Kütuse tarbimisega koormatakse maanteid kõige enam, seega oleks

sihtotstarbeline saadud tulud kasutada ära maanteede ehitamiseks ja hooldamiseks. Kui maantee ehituseks või hoolduseks on saadud liiga palju tulu, siis ülejäänud tulu kasutatakse teiseks otstarbeks. Kui see peaks olema aga liiga väike, et ei kata ära maantee hooldus kulusid, siis tuleb kasutada teistest maksudest saadud tulu. (Ulbrich, 2010)

Tabel 1. Erinevad võimalused kasutada korrigeerivast maksustamisest laekunud tulusid (Marron & Morris, 2016a; autori koostatud)

Tasaarveldus maksukoormusega	Sarnast eesmärki toetav	Kompenseerida kulusid maksustatud tegevusse
Abistama mõjutatud isikuid	Toetama poliitikuid	Hüvitama ohvritele kahju
Abistama mõjutatud tootjate kogukondasid	Pöörama tähelepanu puudustele	Hüvitama rahastajate kulud
	Investeerima uutesse võimalustesse	

Korrigeeriv maks kuulub regressiivse maksu hulka, kuna see soosib jõukamatel peredel rohkem kasutamist. Inimesed kelle sissetulek on väiksem, pigem ei kasuta neid tooteid või kasutavad tunduvalt vähem, kui jõukamad inimesed (Marron & Morris, 2016a, lk 2). Kui riik maksustab aktsiismaksuga seotud tooteid, siis sellega saab ta inimeste tarbimist korrigeerida. Tulude osas võib riigil mingi osa tuludest saamata jääda ning seetõttu langeb ka riigieelarve, kuid seda ei pruugi juhtuda. See oleneb sellest, kui optimaalsele tasemele riik suudab maksu viia. Olenemata riigi tuludest, on riigi üheks kohustuseks rahastada meditsiini, julgeolekut, turvalisust, haridust, ühistransporti, maanteid ja tänavavalgustust ning inimesi toetuste ja abirahadega (pension).

Maksustatud tooted valmistavad kõige enam raskusi madala sissetulekuga inimestele, selle järgi tunduks, et tahetakse madalapalgalistele liiga teha, kuna nemad ei jaksa neid tooteid soetada. Tarbijate jaoks on suureks probleemiks ka see, et kui tõstetakse nt kütuseaktsiisi, siis sellega kaasnevad kõikide toodete juurde hindlused, kuna kaupa transporditakse ning transpordivahend tarbib kütust, siis sellega kaasnevad transpordi ja toodete hinnatõusud. Ettevõtjad tahavad oma kasumit teenida, ning kütuseaktsiisi

hinnatõusu tõttu tõstetakse ka kaupade hindasid ning need mõjutavad kõigi inimeste eluviisi ja tarbimist. (Marron & Morris, 2016b)

Madalamate perede sissetuleku puhul on üheks võimaluseks kasutada tulu fondi poliitikat, mis annaks finantsabi majapidamistele, kus seda vajatakse. Riigi üheks võimaluseks peresid toetada oleks näiteks täiendades nende sotsiaalset kindlustunnet, jagades toidutalonge või alandades teisi regressiivseid makse konkreetsetele peredele. Samas ei eelda keegi, et madalapalgalistele isikutele antakse maksusoodustust, see ei oleks teiste inimeste suhtes õiglane. Kuigi mõningatel juhtudel hoides madalama sissetulekuga leibkondade kahju on neile suunatud rohkem kasu näiteks toetused või toiduabi. Kui aga maks on piisavalt kõrge võib see aeglustada majandustegevust. Selleks, et kompenseerida seda maksu, saavad poliitikakujundajad taotleda mõne tulude fondi vähendamist olemasolevate maksude arvelt, mis takistavad kasvu. (Marron & Morris, 2016a, lk 8)

Lisaks oleks ka poliitikakujundajatel soov kasutada maksudelt saadud tulu, andes rahalist abi neile, kes seda majapidamises vajavad, ilma et see kahjustaks maksu eesmärki. Valikute hulka kuulub ka sotsiaalne kindlustunne, näiteks jagades vaesematele peredele toidutalonge ja tagada neile maksusoodustused. Samuti võib alandada korrigeeriva maksu tõstes tarbimismaksu, siis oleks inimestel ka toit odavam, sest lõpptarbija maksab maksud. (Marron & Morris, 2016a, lk 3)

Sarnast eesmärki toetav kehtestatud maks tähendab seda, et korrigeeriv maks tavaliselt vähendab, kuid ei kõrvalda ega lahenda probleemi. Isegi kui olulisemad maksud on paigas, siis inimesed ikka suitsetavad, joovad ja võtavad riske ning ettvõtted ja tarbijad ikka saastavad õhkkonda. Erinevaid võimalusi kuhu suunata laekunud tulud oleks näiteks süsihappegaasi maksutulu võiks kasutada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, tubakaaktsiisi tulu võiks kasutada rahastamiseks suitsetamise programmidesse ja sooda maksutulu võiks kasutada toitumisõpetuse ja treeningute rahastamiseks. Samuti võiks süsihappegaasi maksust saadud tulusid kasutada uute päikese ja tuuleenergia rajatiste rahastamiseks. Uued kasutusele võetud korrigeerivad maksud võivad avada uusi ja kasulikke võimalusi kasutada tulu. Kui võtta kasutusele süsihappegaasi maks, siis see võib parandada väljavaateid tuleviku tehnoloogiatele,

samuti saaks sellelt maksult kogutud tuludega investeerida uusi teadusuuringuid. (Marron & Morris, 2016a, lk 10)

Valitsus maksustab tooteid, kui tarbimine on suur ja arvab, et need peaksid olema maksustatud. Regulaarsel turul mängivad hinnad erilist rolli. Eesmärk on anda tarbijatele ja ettevõtetele sobiv tasakaal. Lisaks on hinnad sobiv viis tarbijatel hüvitada tootjatele nende kulud. Selline hüvitis tekitab kaks asjaolu. Esiteks valitsused saaksid kasutada oma tulusid kompenseerimiseks inimestele, kes on kannatanud ehk siis nendele, keda koormavad antud maksud kõige enam. Näiteks USA's maksustatakse teatud tüüpi sütt, ning saadud tulud kasutatakse ära kaevuritele ravimiseks, kellel tekib must kopsuhaigus. Näiteks on veel hiljuti maksustatud relvi ja laskemoona, et rahastada vägivalda vastast võitlust. Lisaks võivad valitsused tulu kasutada andes riiklikku toetust kaupadele või teenustele, mis on seotud maksustatava tegevusega. Sellised maksud on sageli iseloomustatud kui kasutustasud, mitte korrigeerivad maksud. Korrigeerivad maksud nagu kütuse maksud on kehtestatud, et rahastada transporti, sealhulgas maateede parandus, lennujaamade hooldustööd ja siseveekogude puhastus. Ameerika Ühendriigid on kehtestanud maksu siseruumides parkimise eest (seotud nahavähiga), et aidata rahastada tervishoiu reformi. (Marron & Morris, 2016b)

Tulud tuleks ära kasutada jätkates sama või sarnaste eesmärkide täitmist, lahendades probleeme, mis tekivad toodete tarbimisel. Selleks, et laekunud maksutulud ära kasutada sihtotstarbeliselt, tuleb see enne väga selgesti läbi arutada ning suunata kogutud tulud programmidesse, kus seda kõige enam vajatakse. Tulude kasutamise programme ja võimalusi ei vaadata läbi igal aastal. Ette on seatud mingid kindlad kriteeriumid ja kui varasemalt on asi toiminud, siis ei ole mõtet igal aastal uusi kriteeriume seada. Kui aga probleemi ei suudeta lahendada analüüsitakse uuesti tulud ja kulud läbi, ning vajadusel tõstetakse makse või seatakse uus korrigeeriv maks. Eelarve mõistlikumaks kasutamiseks on igal ajal eelised ja puudused, Joel Michel (2015, lk 2) toob selle välja enda kirjutatud artiklis „Earmarketing State Tax Revenues“.

Maksutuludel on kindel, konkreetne programm või eesmärk, ning seda tuleb ära kasutada sihtotstarbeliselt. Laekunud tulusid kasutatakse erinevalt, näiteks riigile müügitulust kogutud tulud olid suunatud loodusvaradele, puhtale veele ja kultuuripärandile. Lisaks on välja toodud maksutulude eelised ja puudused. Eelistes tuuakse välja, et põhiseadust

iseloomustav tunnus on luua õiguslik garantii, et kogutud tulud saaksid kasutatud õiglaseks. Mõned eelised sihtotstarbeliseks kasutamiseks on, et maks peaks olema usaldusväärne ja etteaimatav rahastamisallikas, samuti võiks see piirata avaliku sektori kulutusi. Maks peab olema usaldusväärne selles mõttes, et avalikult oleks näha, kuhu riik kogutud tulud kasutab ja garanteeritud selles mõttes et kindlad grupid saaksid igal aastal sama palju toetust. (Michael, 2015, lk 2)

Välja on toodud ka, et näiteks mootorsõidukite ja transpordivahendite müügi maksutulu on eraldatud suurel hulgal loodusvarade peale, kuna sõidukid saastavad loodust kõige enam, siis see on ka koht, kus antud tulusid kasutada. Lisaks kasutatakse loteriidelt saadud tulud erinevatesse sihtfondidesse. (Michael, 2015)

Sihtotstarbeliste tulude kasutamise eelised ja nende peamised põhimõtted on järgmised (Michael, 2015):

1. Suurem rahastamise stabiilsus. Saadud tulud suunatakse sinna, kus seda kõige enam vajatakse. Saab olla kindel, et antud tulu kasutatakse ära kindlatel programmidel, ehk siis et oleks garantii, kui näiteks kui 3,5 protsenti saadud alkoholiaktsiisis tulust on suunatud kultuurikapitalile, siis nii see ka on.
2. Eelarve prognoosimine ja planeerimine. Antud tulusid prognoositakse pikemalt ette, analüüsitakse läbi, kui paljud inimesed ostaksid tooteid, kui tõsta makse. Samuti peaks suuremat rõhku panema nendesse valdkondadesse, kus seda hetkel ei tehta, et ei tekiks olukordi, kus pole võimalik tarbimisega tekkivaid probleeme lahendada.
3. Rahastamisotsuste prognoosimine. Poliitikud tõstavad maksu selgitades inimestele, kogutud maksutulude kasutamise võimalustest. Näiteks kasutada tulusid inimeste tervise parandamiseks. See toob poliitikutele rohkem hääli valimistel, kui kehtestada mingi maks tagades inimeste heaolu. Kui inimesed teavad, et peavad maksu tasuma selleks, et nende endi heaolu paraneks, siis suureneb nende motivatsioon maksu tasuda. Kui aga inimesed ei tea, kuhu kogutud maksutulused kasutatakse, siis keegi ei oleks nõus maksu vabatahtlikult maksma ja pigem ollakse vihased uute kehtestatud maksude üle.

Mõned inimesed on soovitanud pühendada või broneerida tulud programmi, millel on kõige suurem toetus hääletajate hulgas. Näiteks kuulata inimeste arvamusi, mis nende arvates oleks kõige suurem probleem ühiskonnas ning kus nad näevad, et sellega ei tegeleta. See annaks kindlasti poliitikutele enam hääli ning samuti oleks see kasulik inimestele, sest siis nad teaksid kus kogutud maksutulud on suunatud.

Üheks suuremaks sihtotstarbelise eelarve kasutamise puuduseks on välja toodud eelarve jäikus ning see pidurdab riigieelarve protsessi. Sihtotstarbeliste eraldiste pidurdamisega on seadusandjal raskem otsustada, millised konkureerivad kuluprioriteedid lahendada. Selleks, et kasutada laekunud tulusid sihtotstarbeliselt tuleks jälgida järgnevaid punkte (Michael, 2015):

1. Otsuste tegemise jäikus. Üldjuhul kasutab seadusandja tulusid niipalju, kui ette on nähtud. Ei ole võimalik, et seadusandja kasutab tulusid vähem, sest arvab et nii oleks mõistlik, tulud tuleb ära kasutada ettenähtud ulatuses.
2. Väiksem tähelepanu. Kui tulud on eelnevalt seaduses ära märgistatud, mis valdkondade peale need suunatakse, siis neid iga aastaselt uuesti üle ei vaadata.
3. Väiksem seadusandlik võim. Tulude märgistamine vähendab valitsuse ja seadusandja võimu eelarve kasutamisel.
4. Tulude ebastabiilsus. Kuna tulude laekumine sõltub erinevatest teguritest, sh ka majanduskeskkonnast, siis võib tulude laekumine erineda oluliselt sellest palju see valdkond rahastamist vajab.
5. Muutuvatele vajadustele reageerimise jäikus- reageerimine on raskendatud, kui on kindel hulk ära määratud siis on raske muutustele reageerida.

Sihtkulutused ei tõsta rahastamise taset, kuigi see oleks üks eesmärk. Seadusandjal võib lubada tulu asendamise, kuigi see ei pruugi jõustuda. Raske on asendada maksu millegi teise objekti arvelt. Enne seaduse muudatuste rakendamist peab kindlasti läbi arutama, kus vähendada õiguslikku kulutust ning kus seda kõige mõistlikum oleks kasutada. (Michael, 2015)

Maksu tugevad ja nõrgad küljed sõltuvad spetsiifilisest poliitikast ja poliitilisest keskkonnast. Ühe tulu kasutamine võib olla ühes kontekstis ja teine võib olla teises kontekstis. Selle tõttu ei ole võimalik pakkuda hinnangut nende sobivusele.

Eestis on välja pakutud, et makse võiks kasutada sihtotstarbeliselt, näiteks kütuseaktsiisi võiks suunata teedehitusse. Kuid sihtotstarbelisel kasutusel võib olla ka mõningaid tagasilööke. Kui valitsus määrab maksutulu kasutamise ette ära, hindamata selle majanduslikku või keskkonnalist põhjendust võib see tekitada majanduslikku ebaefektiivsust. (Lahtvee, Oja, Poltimäe, 2005) Riik peaks arvestama erinevate tõrgetega, kui kehtestab kõrge maksu, võib jääda oluline osa tulust saamata. Kuid see ei olegi riigi peamine eesmärk, tema eesmärk on tagada inimestele puhas õhk ja tervisesõbralik keskkond.

Maksudel on üldiselt kaks olulist funktsiooni:

- peavad stimuleerima sotsiaalselt soovitud käitumist;
- tõstma tulusid, et tagada avalikud hüved nagu näiteks tervishoid ja haridus.

Korrigeerivate maksudega kasutatakse ka topelt dividendide maksustamist. See viitab sellele, et suurenenud maksud saastatavalt tegevuselt võib pakkuda kahte liiki kasu. Esimene dividend seisneb selles, et see parandab majanduskeskkonda, korrigeerides mõnda turutõrget ja teine dividend seisneb täiendavalt laekuvast maksutulust. See tähendab seda, et esimene osa saadud maksust läheb keskkonna parandamiseks ja teine majanduse parandamiseks. Keskkonna maksud tulenevad teiste maksude alandamisest nagu ka tulumaks, mis moonutavad tööjõu pakkumist ja säästmist.

Korrigeeriva maksu topelt tulu ehk topelt dividendid (Baur, 2011, lk 7):

- parandab keskkonna kvaliteeti;
- laekub maksutulu.

Parandab keskkonna kvaliteeti selles osas, et tõstetud kaupade maksudega korrigeeritakse tarbimist. Laekunud maksutulud annavad aga võimaluse mõnda teist maksu alandada ja seeläbi maksumoonutuskulu alaneb.

Selleks, et riigil oleks hea ülevaade kuludest ja tuludest, oleks vaja et keegi neid eraldi jälgiks, kuigi see suurendaks riigi valitsuse raamatupidamise ja finantsaruandluse kulutusi. See oleks hea ka selle tõttu, et siis oleks konkreetne ülevaade, millised maksud on laekunud. (Michael, 2015)

Tulud võiks olla eraldi ära jaotatud, näiteks alkoholiaktsiisist laekunud tulud üheskohas, tubakaaktsiisist laekunud tulud teises kohas jne. Artiklis „Earmarket State Tax revenue“ on välja toodud, et kui eraldatakse müügitulud teistest maksudest, siis tema arvates oleks see kõige mõistlikum viis kasutada kunsti, hariduse või keskkonna kulude katteks. Michael tõi välja ka selle, mis on viimasel ajal ka Eestis kuulda olnud, selleks on mootorsõiduki maks. Mootorsõiduki maks vähendaks mingil määral kütuse tarbimist ja reostuse taset. (Michael, 2015)

Lisaks sellele on varasemalt tehtud erinevaid uuringuid mõjude eraldamise kohta ning tulemused on olnud vastuolulised. Majandusteadlased Dye ja McGyide tegid uuringu 1990ndate aastate alguse andmete kohta. Nende uuring põhines peamiselt kolmel kategoorial: haridus, maanteed ja Kohaliku Omavalitsuse riigiabil. Nende eesmärk oli uurida millist mõju antud kategooriad riigile avaldavad ning millises sektoris oleks abi kõige enam vaja. Kontrollides erinevaid majanduslikke, demograafilisi ja muid tegureid, mis mõjutavad kulutuse taset, nad tõi välja, et seda on väga raske tuvastada ning kulutuse tase on ebamäärane. Seega antud uuring ei andnud neile piisavalt informatsiooni et anda ülevaade, milline antud sektorites vajaks kõige enam kulutusi. (Marron & Morris, 2016a)

Korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalusi on erinevaid. Riigi ülesandeks on kogutud maksutulud kasutada ära sihtotstarbeliselt. Enamus korrigeerivast maksust laekunud tulud kasutab riik ära just nende toodetega kaasnevate probleemide lahendamiseks. Välisriikides on tulude kasutamiseks välja pakutud erinevaid võimalusi näiteks tasaarveldamine maksukoormusega, sarnast eesmärki toetav maks, kompenseerida kulusid maksustatud tegevusse. Sihtotstarbeline kasutamine on kõige mõistlikum viis tulude kasutamiseks, kuna siis riik nõ paneb laekunud tuludele „märgid“ peale. Kui alkoholiaktsiisist 3,5 protsenti on suunatud Eesti kultuurikapitalile, siis alkoholiaktsiisi tulust nõ 3,5 protsenti on märgistatud, ehk siis neid ei saa kuskil mujal kasutada, need suunatakse täies ulatuses Eesti kultuurikapitalile. Selleks, et

sihtotstarbeline kasutamine kasulik, peaks riik selgesti läbi arutama kui palju neid tulusid kuhugi suunata ning kui palju nendes valdkondades neid vaja läheb.

2. KORRIGEERIVATE MAKSUDE RAKENDAMINE EESTIS

2.1 Peamised korrigeerivad maksud Eestis

Eesti maksusüsteem koosneb erinevatest maksudest. Maksud omakorda jagunevad kaheks: riiklikud maksud ja kohalikud maksud. Riikliku maksu alla kuuluvad aktsiisi maks ja hasartmängumaks. Makse, millega riik korrigeerib inimeste tarbimist võib nimetada korrigeerivaks maksuks.

Aktiisimaks ja hasartmängumaks kuuluvad korrigeerivate maksude hulka, kuna need on kehtestatud isikute tarbimise mõjutamiseks ja maksutulude kogumiseks. Eestis maksustatakse aktsiisimaksuga alkoholi, tubakat, kütust, elektrit ja pakendit. Aktiisimaksu reguleerib alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (edaspidi ATKEAS), mis kehtib alates 2003 aastast. Hasartmängumaksu reguleerib hasartmängumaksu seadus, mis kehtib alates 2009 aastast.

Igal aktsiisimaksuga maksustatud kaubagrupil on oma maksumäärad, mis aastate jooksul muutub vastavalt riigi ettepanekule. Mõnel kaubagrupil on ka teatud olukordadel aktsiisivabastus. Aktiisiga on Eestis maksustatud kindel kaup, et riigil oleks ülevaade kui palju inimesi neid kaupu kasutavad. Samuti on ainult riigil võimalus korrigeerida inimeste tarbimist tõstes toodete hinda ning maksustada kaupaid, mis ei ole inimestele nii vajalikud.

Alkoholiaktsiisi maksuobjektiks on kõik joogid, mis sisaldavad alkoholi. Alkoholi liikidena eristatakse maksustamise seisukohast õlut, veini, kääritatud jooki, vahetoodet ja muud alkoholi. ATKEAS § 12 p 2 kohaselt peetakse õluks jooki, mille etanoolisisaldus on üle 0,5 mahuprotsendi, ning mis on õlle ja ühe või mitme mittealkohoolse joogi segu. Alkoholivaba õlle, mille alkoholisisaldus on alla 0,5 protsenti ei kuulu maksustamisele. Alkoholi sisaldavatel toodetel on vastav maksumärk, mis kinnitab et toote eest on aktsiis tasutud ja seda võib müüa. Eesis võib müüa ainult Eesti maksumärgiga alkoholi. Aktiisist on vabastatud alkohol, mis asub aktsiisilaos, samuti transportimisel ühest laost teise. Aktiisi tuleb tasuda alkoholi vabasse ringlusesse lubamisel (Lehis, 2015, lk 416).

Alkoholiaktsiisi tuludest 3,5 protsenti on suunatud kultuurikapitalile sealhulgas 0,5 protsenti kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile.

Tubakaaktsiis puhul on maksuobjektiks kõik tubakatooted (sigaretid, suitsetamistubakas ja sigarillod). Tubakaaktsiisi tasumine toimub maksumärkide ostmise teel. Füüsilise isiku Eestisse imporditud ja impordil maksustatud tubakatooteid ei märgistata, kuid nendega on keelatud Eestis kaubelda. Erineb teistest aktsiisidest selle poolest, et maksustamisel rakendatakse alates 2001. aastast kahekomponendilist aktsiisimäära. Maksumärgile trükitakse tubaka hind ning kallimalt tubaka müümine on keelatud. Maksuvabastused on teiste aktsiisidega võrreldes tubakal minimaalselt. Maksuvabastus on imporditaval tootel Euroopa riikide vahel. Kui tuua tubakat kolmandatest riikides, on sätestatud piir, kus võib tuua üle piiri ainult 40 sigaretti, ehk 2 pakki. (Lehis, 2015, lk 418) Nagu ka alkoholil peab ka tubakapakkidel olema vastavad maksumärgid. Kui aga vastavad maksumärgid puuduvad on tegemist salakaubaga. Nagu ka alkoholiaktsiis kantakse tubakaaktsiisist laekunud tuludest 3,5 protsenti kultuurikapitalile sealhulgas 0,5 protsenti kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile. (ATKEAS, 2015)

Energiatoodete aktsiisi puhul on maksuobjektiks kütus ja elektrienergia (pliivaba ja pliibensiini, lennukibensiini, petrooleum, diislikütus, eriotstarbeline diiselkütus, kerge kütteõli, raske kütteõli, põlevkivikütteõli ja vedelgaas, kivisüsi, pruunsüsi, koks ja põlevkivi, maagaas ning kütusesarnane toode). Erinevaid vedelkütuse käitlemise liike reguleerib seadus. (ATKEAS, 2015) Aktsiisimaksamise kohustus tekib kohe kauba tootmisel ning maksuvaba ladustamist ei toimu. Energiatooteid ei pea tootma aktsiisi laos vaid võib toota ka väljaspool, kuna maksustamine algab hetkest mil hakatakse tootma. Vabastus on ettenähtud ainult elektrienergial ja kütusel, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks. (Lehis, 2015, lk 420) Kütuse ja elektrienergia aktsiis on suunatud õhusaaste vähendamiseks.

Pakendiaktsiisiga maksustatakse Eestis turule lastud kauba pakend. Pakendi mõiste tuleneb pakendiseadusest. Eestis pakendatud kauba pakendilt maksab aktsiisi isik, kes laseb pakendatud kauna Eestisse esmakordselt turule ning teeb selle kättesaadavaks. Pakendiaktsiis on suunatud keskkonnaagentuuri, kuna pakendid reostavad keskkonda väga palju, siis see on kõige sobivaim viis pakendiaktsiisi kasutamiseks. (ATKEAS, 2015)

Aktsiisimaksu laekus 2016 aastal Rahandusministeeriumile ning Rahandusministeerium suunas „märgistatud“ osa selle edasi keskkonnainvesteeringute keskusele 150 tuhat ja 17 tuhat eurot kultuurikapitalile.

Hasartmängumaks on korrigeeriv maks, selle tõttu, kuna see on mäng, milles osalemise tingimuseks on mängija poolt panuse tegemine. Panuse tegemise tulemusel võib mängija saada võidu, kusjuures mängu tulemus määratakse osaliselt või täielikult juhuslikkusel põhineva tegevusega või see sõltub eelnevalt mitteteadaoleva sündmuse toimumisest. Lubatud on korraldada üksnes hasartmänguseaduse nõuetele vastavaid hasartmänge. Maks on seatud selleks, et piirata inimesi mängimast, sest kui nad võidavad siis peavad nad mingi osa saadud võidust andma riigile. (Maksu- ja Tolliamet, 2017)

Hasartmängu puhul on maksuobjektiks isik, kes tegeleb hasartmängu korraldamisega. Maksustatud on õnnemängu korraldamiseks kasutatavad hasartmängukorraldaja mänguautomaadid ning nendel tehtud panustest laekunud summa, millest on maha arvatud võidud õnnemängu korraldamiseks kasutatav mängulaud, välja arvatud mängulaud, mida kasutatakse õnnemänguturniiri korraldamiseks. Osavusmängu korraldamiseks kasutatav mänguautomaat. Loterii korraldamisel loteriipiletite müügist saadud summa. Kaubandusliku loterii korraldamisel võidufond, kui võidufondi väärtus ületab 10 tuhat eurot. Loto korraldamisel tehtud panustest laekunud summa, millest on maha arvatud võidud. Õnnemängu ja osavusmängu kaughasartmänguna korraldamisel tehtud panustest laekunud summa, millest on maha arvatud võidud. Turniirina õnnemänguturniiri korraldamisel osalustasude summa, millest on maha arvatud võidufondi laekuv osa. Ringmänguna õnnemänguturniiri korraldamisel osalustasude summa. Turniirina ja ringmänguna õnnemänguturniiri korraldamisel kaughasartmänguna osalustasude summa. (Maksu- ja Tolliamet, 2017)

Hasartmängumaks on maks, mida maksab hasartmängukorraldaja. Ka hasartmängumaks laekub riigieelarvesse ja seda võib samuti pidada korrigeerivaks maksuks. Riigieelarves suunatakse tulud järgmiselt (Hasartmängumaksu seadus, 2017):

1. Eesti kultuurikapitalile- eraldatakse 46 protsenti. Nimetatud summast eraldatakse 63 protsenti kultuuriehitistele.

2. Hasartmängumaksu nõukogule- eraldatakse 37,4 protsenti. Nimetatud summast eraldatakse 31,8 protsenti teadus-, haridus-, laste- ja noorte projektide toetamiseks, 22 protsenti olümpiaettevalmistusprojektide toetamiseks, 10 protsenti teiste spordiprojektide toetamiseks, 31,7 protsenti hasartmängusõltuvusega pere ning meditsiini ja hoolekandega ning vanurite ja puuetega inimestega seotud projektide toetamiseks, 4 protsenti kultuuriprojektide toetamiseks ning 0,5 protsenti käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud nõukogu teenindamisega seotud kulude katteks
3. Rahandusministeeriumile regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmi vahenditeks- eraldatakse 12,7 protsendile hasartmängumaksu kavandatavast laekumisest. Programmi vahenditest toetatakse regionaalseid investeeringuid laste, noorte, perede, vanurite ja puuetega inimeste jaoks hoolekande-, õppimis-, sportimis- ja vaba aja veetmise tingimuste parandamiseks. Programmi vahenditest eraldatakse 99,5 protsenti toetuste andmiseks ning 0,5 protsenti programmi halduskuludeks ja käesoleva paragrahvi lõikes 7 nimetatud komisjoni teenindamisega seotud kulude katteks. Programmi vahenditest eelarveaastaks arvestatud halduskuludest ning komisjoni teenindamisega seotud kuludest kasutamata jäänud vahendid lisatakse järgmisel aastal toetuste andmise summale ja neid kasutatakse investeeringute toetamiseks;
4. Eesti Punasele Ristile- eraldatakse 3,9 protsendile hasartmängumaksu kavandatavast laekumisest.

Kui Eesti maksud seatakse liiga kõrgele, hakkavad inimesed otsima odavamaid lahendusi, milleks võiks olla välisriigist ostetud tooted, see tekitaks Eesti riigile palju kahju. Mida kõrgemad on maksud, seda väiksem on nõudlus ja antud juhul oleks kaotajateks nii riik kui ka tootjad. Maksud on seatud selleks, et lahendada maksustatud kaupade tarbimisega kaasnevaid probleeme. Eesti riik kogub erinevaid makse kodanike hüvanguks ja toetusteks. Kui aktsiisidele ja hasartmängule ei oleks seatud maksu, siis oleks tarbimine suurem, kuna tooted oleksid odavamad. Samuti oleks riigil vähem ressursse tagada heaolu ühiskond. Hetkel on riigil mingid tulud protsentide järgi ära jaotatud. Nagu ka välismaistest artiklitest selgus, siis aktsiisi ja hasartmängumaksustamine on kodaniku enda huvides. See on selleks, et inimesed tarbiksid vähem õhku saastatavaid ja tervist

kahjustatavaid tooteid. Kui Eesti riigil ei ole sätestatud antud tootegrupid, siis tunduks et riiki ei huvitaks ühiskonna heaolu.

2.2 Korrigeerivate maksutulude kasutamine Eestis

Eestil on mitmeid erinevaid võimalusi laekunud maksutulude kasutamiseks. Valitsus on teinud kindlad grupid, kuhu laekunud tulud iga aastaselts kasutada. Võiks eeldada, et valitsus kasutab saadud maksutulu sihtotstarbeliselt. Eeldatavasti kasutatakse, nii nagu ka teistes riikides, laekunud kütuse tulud maanteede hoolduseks ja remondiks, aktsiisitulud tervishoidu jne. Kuid milliseid erinevaid võimalusi oleks riigil tulusid kasutada ning millisesse valdkonda oleks kõige sobivam viis tulud suunata.

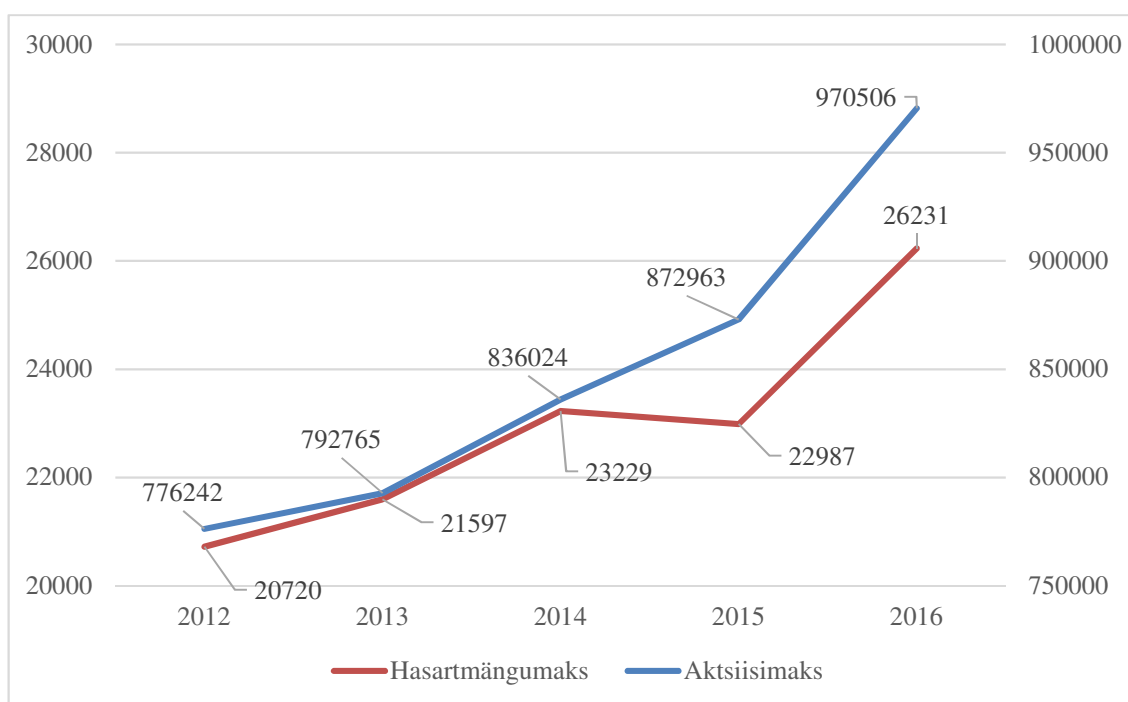
Aktsiisimakse on viimastel aastatel jõudsalt tõstetud. Aktsiisimaksude tulude laekumine riigile (vt tabel 2) on kasvanud, välja arvatud pakendiaktsiisi tulu. Kütuseaktsiisi laekus 2012 aastal riigile 389 tuhat eurot ning 2016 aastal laekus 493 tuhat eurot, mis tähendab, et kütuseaktsiisi tõusu tõttu kasvab ka riigile laekunud tulude summa. Sama võib väita ka alkoholi ja tubakaaktsiisi kohta. Alkoholiaktsiisi puhul on tõus rohkem märgatav. Kui 2012 aastal laekus 195 tuhat eurot, siis 2016 aastal laekus riigile 251 tuhat eurot, mis tähendab, et riigile laekunud tulud kasvasid 33 protsenti. Võrreldes teiste laekunud tuludega on pakendiaktsiisi laekumine olnud aastate lõikes väga kõikumine. Kui teiste maksude laekumised tõusevad, siis pakendiaktsiisi puhul ei oskaks ette ennustada, kas järgneval aastal tulud kasvavad või langevad.

Tabel 2. Aktsiiside laekumine 2012-2016 aastatel riigieelarvesse (tuhandetes eurodes) (Statistikaamet, 2017) (autori koostatud)

Aktsiisi liik	2012	2013	2014	2015	2016
Alkoholiaktsiis	195 283	209 005	220 026	222 054	251 048
Tubakaaktsiis	158 254	166 621	178 162	183 468	190 359
Kütuseaktsiis	389 781	383 731	404 462	431 979	493 861
Pakendiaktsiis	276	374	203	1 239	142
Elektriaktsiis	32 656	33 034	33 170	34 224	35 096

Lisaks sellele on välja toodud (vt joonis 1) 2012 kuni 2016 aastate aktsiiside ja hasartmängumaksu laekumine viie aasta lõikes, kust on näha, et aktsiisi tulude laekumine kasvab igal aastal. Hasartmängumaksu laekumine on aga palju stabiilsem, küll aga tunduvalt väiksemates summates. 2016 aastal on aktsiisimaksu tulu laekumine kõige suurem, mis tähendaks, et riik saaks problemaatilisemaid kohti enam toetada. Kui 2012 aastal laekus riigile aktsiisimakse 776 tuhat eurot, siis 2016 aastal laekus riigile 970 tuhat eurot, tulud kasvasid 194 tuhande euro võrra.

Joonis 1. Aktsiisi- ja hasartmängumaksutulude laekumine 2012-2016 aastatel (tuhandetes eurodes) (Statistikaamet, 2017; autori koostatud)

Eesti maksusüsteem, sealhulgas aktsiisid muutuvad aastate jooksul palju. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt tõuseb aktsiiside laekumine iga aastaga. See võib tuleneda sellest, et riik tõstab aktsiisimaksu, kuid olenemata sellest inimesed mingil määral ikka kasutavad maksustatud tooteid, seega riigi aktsiisitulude laekumine tõuseb ning riigil on rohkem võimalusi maksutulude kasutamiseks.

Eesti Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri- ja pakendiaktsiisi seaduses on kindlaks määratud, et riigieelarvesse laekunud aktsiisitulu kantakse 3,5 protsenti Eesti

kultuurikapitalile, sealhulgas 0,5 protsenti Eesti Kultuurikapitali koosseisukuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile.

Samuti oli varasemalt kuni 2014 aastani Teeseaduses § 16 välja toodud teehoiu rahastamine. Teeseadus § 16 sätestas, et varasemalt suunati 75protsenti kütuseaktsiisist saadud tulud teehoiu rahastamiseks. Raha jaotus riigimaanteed hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigi eelarvesse. Kuna kütuse tõttu kulub maantee kõige enam ja kütuse olemasolu tõttu saavad sõita inimesed erinevate transportidega, siis on antud tulusid kõige mõistlikum kasutada sõiduteede hoolduseks ja remondiks. Täna seda see seadus enam ei kehti. Ning kui palju täpselt riik kulutab maanteed remondiks, tänavavalgustuseks või muu kütuse tarbimisega kaasnevate probleemide lahendamiseks, seda teab vaid riik.

Hasartmängumaksu kasutamine (vt tabel 3) erinevates valdkondades. Hasartmängumaksu seaduses § 7 sätestab hasartmängumaksu suunamisi/kulutusi.

Tabel 3. 2012- 2016 aastate hasartmängu kasutamine seaduses sätestatud valdkondades (tuhandetes eurodes) (Statistikaamet 2017; autori koostatud)

Laekumise valdkond	2012	2013	2014	2015	2016
46% kultuurikapitalile	9531	9935	10685	10574	12066
37,4% hasartmängunõukogu	7749	8077	8688	8597	9810
12,7% Rahandusministeeriumite regionaalsete investeringutoetusteks	2631	2743	2950	2919	3331
3,9% Eesti Punasele Ristile	808	842	906	896	1023

Eelnevalt joonisel 1 oli juttu hasartmängumaksu laekumisest, antud tabeli koostamiseks kasutati joonisel 1 laekunud summasid. Seaduses oli välja toodud, et hasartmänguaktsiisist kõige rohkem tulusid on jaotatud kultuurikapitalile. 2012 aastal laekus kultuurikapitalile hasartmängumaksu tuludest 9 tuhat eurot, kuid 2016 aastal tõusis see summa 12 tuhande euro peale. Eesti Punasele Ristile on hasartmängumaksust suunatud kõige vähem tulusid. Seega 2012 aastal laekus Eesti Punasele Ristile 808 tuhat

eurot ja 2016 aastal laekus üks tuhat eurot. Mis tähendab väikest tõusu. Tabelis 3 on selgesti näha, et 2015 aasta on ainuke aasta, kus võrreldes eelneva aastaga on tulude kasutamine langenud, see tuleneb sellest, et tulusid laekus 2015 aastal võrreldes 2014 aastaga vähem. (Hasartmängumaks, 2015)

Kõige õiglasem viis kasutada hasartmängumakse õiglaselt on jagada antud tulud valdkondadesse, kus on kõige enam hasartmängust sõltuvuses olevaid inimesi. Antud tulud aitaksid inimesed hädast välja ja ehk leiaksid need organisatsioonid sõltlastele teise tegevuse. Samuti on õiglane, et laekunud tuludest eraldatakse mingi protsent Punasele Ristile, kuna eelnimetatud organisatsioon aitab luua rahulikuma maailma ning toetab suuremaid perekondasid, kes ei saa hakkama. Kõige õiglasem selle juures on see, et kasutatakse märgistamist nagu ka teistes riikides. Selleks on Eesti kindlaks määranud grupid või valdkonnad, millist tulu kuskil kasutatakse. Hasartmängumaksu puhul on seaduses konkreetselt välja toodud, mille peale antud tulud kasutatakse, see annab ka kodanikele väga hea ülevaate riigi kulutustest.

Teadaolevalt kulub Eesti kõige enam ressursse tervishoiu rahastamiseks. Antud valdkonnad on kõige problemaatilisemad. Üheks võimaluseks oleks suurem osa tuludest suunata just selle valdkonna peale, et vähendada maksustatu toodete tarbimisega kaasnevat probleemi. Nt tubaka ja alkoholiaktsiisiga soovitakse vähendada kopsuhaigusi, mida põhjustab suitsetamine ja siseelundkonna haigusi, mida põhjustab alkoholi ja tubakatoodete tarbimine. Lisaks sellele põhjustab suitsetamine ka hammaste lagunemist, mistõttu oleks mõistlik suunata osa laekunud tuludest ka hambaravisse.

Tabelis 4 on välja toodud kõige problemaatilisemad valdkonnad (vt tabel 4), mis vajaks rohkem riigi tähelepanu ja toetust. Nagu ka eelnevalt tõid Marron ja Morris oma artiklis välja, et maksutulud tuleks tasaarveldada maksukoormusega, näiteks abistama korrigeerivate maksudega mõjutatud isikud, sest need maksud kalduvad olema regressiivsed ja mõjutama enam madalama tulutasemega isikuid. Abistamise all mõeldakse seda, et jagada madalama sissetulekuga isikutele toetusi, nt toetada neid sotsiaalselt pakkudes neile erinevat tuge; sotsiaaltoetuste või toiduabiga. Maksusoodustusi tehes tuleks kindlasti jälgida, et maks kehtiks kõigile võrdselt. Maks ei tohiks sõltuda isikust ega ettevõtjast. Lisaks sellele on tabelis 4 välja toodud, et üheks problemaatilisemaks valdkonnaks on meditsiin, kuna rahvastik vananeb, ja

meditsiiniteenuste nõudlus kasvab, kulub sellele järjest rohkem ressursse. Meditsiini poolt võiks olla ka mingis osas rahastatud näiteks hambaravi, kuna hambaravi on kallis, siis paljudel inimestel ei ole võimalik hambaravis käia. Suuhügieen peegeldab aga inimeste tervist, kui hambad ei ole korras, siis ei ole ka tervis korras. Seega võiks riik mõelda uue korrigeeriva maksu peale või suunata laekunud tuludest mingi osa hambaravisse.

Toetused ja sotsiaalabi on (vt tabel 4) samuti ühed problemaatilisemad valdkonnad. Toetuste puhul võiks üheks näiteks tuua pensioni, see iga on liiga kaugel ja paljud eeldavad, et ei elagi selleni. Kõik see aga sõltub jällegi inimeste tervisest ja eluviisist. Kui kasutab laekunud tulusid jätkuvalt sihtotstarbeliselt, siis on inimestel ka tulevikus tagatud meditsiin.

Lisaks sellele võiks riik panustada erinevatesse organisatsioonidesse, mis aitavad inimesed sõltuvusest eemale (vt tabel 4). Näiteks tubaka- ja alkoholiaktsiis suunata keskustesse, kus inimesed saavad päeval käia aega veetmas, see hoiaks neid natukene eemale nende harjumustest tarbida pidevalt tubakatooteid vms. Hasartmängumaksu tulud suunata keskusesse, kus käivad aega veetmas hasartmängu sõltlased. Seal võiks olla erinevad programmid ja tegevused, et sõltlaste mõtted hasartmängust eemale saada.

Tabel 4. Kuhu tuleks suunata laekunud maksutulud ning milliseid probleeme see lahendab (autori koostatud)

Kuhu suunata tulud?	Milliseid probleeme lahendatakse?
Tasaarveldamine maksukoormusega	Madalama sissetulekuga pered, ei kannataks maksu tõusu puhul. Madalama sissetulekuga peredele pakkuda sotsiaalset abi (toiduabi, maksusoodustused).
Meditsiini rahastamine	Kuna meditsiin on väga kallis, siis tagada inimestele arstiabi.
Toetused ja sotsiaalabi	Pensionit toetuste tõstmise, tagades inimestele kindlama vanaduspõlve.
Erinevatesse organisatsioonidesse, mis aitaks inimesed tarbimisest eemale	Kui inimesed on sõltuvuses, siis antud organisatsioonid aitaksid neil sellest üle olla. See tähendab, et antud organisatsioonid mõtlevad välja tegevusi, mis hoiaks sõltlasi eemal sõltuvust tekitavatest toodetest.

Selleks, et inimesed oleksid nõus makse tasuma, on oluline ülevaade tulude kasutamisest. Kui inimesed teavad kuhu antud tulusid kasutatakse, siis on nad rohkem motiveeritud makse tasuma. Näiteks poliitikud võivad saada valimistel rohkem hääli, kui pakuvad välja uue korrigeeriva maksu ning toovad selgest välja, kuhu antud tulud kasutada, siis paljud inimesed annaksid hääle, kui arvavad et antud valdkond oleks neile kasulik. See tooks kasu nii maksumaksjatele kui poliitikutele endile. Maksumaksjad oleksid rohkem teadlikud maksude kasutamisest ja poliitikud saaksid valimistel rohkem hääli.

Tänapäeval on paljudel inimestel vale arusaam laekunud maksude kasutamisest. Inimesed arvavad, et maksavad makse, aga kui on riigilt abi vaja, siis riik ei toeta. Kuid riigi jaoks on neid inimesi palju, kes vajavad abi. Samuti võib riigilt abi paluda ka selline inimene, kellel tegelikult on kõik olemas. Lisaks sellele ei ole riigil nii palju rahalisi ressursse, et kõiki inimesi toetada. Siinkohal võib näiteks tuua meditsiini. Inimesed maksavad makse kas siis palgast, kaubast või aktsiisitoodetest, aga kui inimene sooviks arstiabi, siis järjekorras eraarstide vastuvõtule on mõnikord isegi mitu aastat, seega on inimesed pahased, et milleks nad üldse makse maksvad, kui nad isegi ei saa arstiabi, samuti on arstide juures visiiditasu, kuigi makse ju makstakse ja maksudest mingi protsent läheb tervishoiu peale. Kuid selleks, et inimesed saaksid aru, et riik kasutab maksudelt laekunud tulud ära nende endi hüvanguks, tuluks seda rohkem inimestele seletada.

Riigi kasutuses on inimestelt saadud tulud, sealhulgas ka aktsiisi- ja hasartmängumaksu tulud. Riigil on mitmeid erinevaid võimalusi tulude kasutamiseks, kuid ta peaks kasutama tulusid sihtotstarbeliselt ning nägema ka inimeste vaatele tulude kasutamise mõistlikkust. Kõige enam kulutatakse meditsiinile, kuna meditsiin on tänava väga kallis ja ilmselt kodanikud, kes ei tööta ei jõuaks muidu ise tervishoiu eest tasuda. Samuti tasuta haridus on Eesti riigi poolt makstud, kuna Eesti riik soovib harida oma kodanikke, et tulevikus oleks inimesi, keda võtta näiteks riigitöele. Kui aga riik ei tagaks tasuta haridust, siis ilmselt koolis saaksid käia vaid jõukamate perede lapsed.

KOKKUVÕTE

Korrigeeriva maksusüsteem peamine eesmärk on korrigeerida inimeste tarbimist. Samuti on korrigeeriva maksu ülesandeks tegeleda välismõjudega ehk korrigeerida turutõrkeid. Korrigeerivate maksude alla kuuluvad aktsiisid ja hasartmängumaks, millest on töös ka põhiliselt juttu. Aktsiisimaksu liike on erinevaid, kuid riik maksustab vaid kindlat kaubagruppi. Aktsiisimaksuga maksustatakse Eestis: alkoholi, tubakat, kütust, elektrit ja pakendit ning aktsiise reguleerib ATKEAS seadus. Hasartmängumaksuga maksustatakse hasartmänge ning seda reguleerib hasartmängumaksu seadus.

Teema on aktuaalne nii Eesti, kui ka mujal maailmas, kuna aktsiisimaksude maksumäär muutub sagedamini kui mõni teine maksumäär. Viimaste aastate jooksul on Eesti aktsiisimäärad ainult kasvanud, ning ka tulevikus prognoositakse maksumäärade kasvu. Hetkel tulevikus uue aktsiisiga maksustatud kaubakategooria alla võiks nimetada magusainete ja neid sisaldavate toodete maksustamine, kuna arvatakse, et liigse tarbimisega kaasnevad tervisehäired.

Töö uudsus seisneb selles, et esmakordselt uuritakse korrigeerivatest maksudest laekunud tulude kasutamise võimalustest Eestis. Teadaolevalt on varasemalt uuritud korrigeerivaid makse ja nende leviku mõju eraldi, aga ei ole välja toodud nende kasutamise võimalusi. Lisaks on töös välja toodud erinevaid võimalusi kuhu võiks suunata laekunud maksutulud ning kuhu peaks riik rohkem tähelepanu pöörama.

Lõputöö probleemküsimuseks oli, et millistesse valdkondadesse oleks kõige otstarbekam viis suunata korrigeerivatest maksudest laekunud tulud? Teadaolevalt suureneb aktsiisimaksu tulude laekumine Eestis ka uue valitsuse otsustega. Aktsiisimaksud kehtestatakse sageli konkreetsete probleemide lahendamiseks. Üheks võimaluseks oleks näiteks tubaka ja alkoholiaktsiis suunata just nende toodete tarbimisega kaasnevate probleemide lahendamiseks. Kuid põhimõtted, millest tulude kasutamisel lähtuda pole üheselt selged.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida aktsiisitulude kasutamise võimalusi Eesti eelarve süsteemis.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet. Esimeseks oli anda ülevaade korrigeeriva maksustamise olemusest. Korrigeeriv maks on maks millega soovitakse piirata kahjulikke tegevusi ja valikuid. Korrigeeriv maks on kehtestatud selleks, et vähendada negatiivset välismõju ühiskonnale ja majandusele, lootes, et rahaline kahju selle tulemusega väheneb. Korrigeeriva maksu termineid teatakse erinevaid. Välisriikides on tuntud corrective tax ja pigouvian tax. Põhilist muret riigile valmistab keskkonna saaste, mida riik peaks korrigeerima, kehtestades maks. Euroopa riikides maksustatakse suuremaid tööstusi nagu keemiatööstus, lisaks sellele veel suuremaid sõiduautosid. Sarnaselt Eestile maksutatakse ka alkoholi, tubakat ja kütust.

Teine uurimisülesanne oli anda ülevaade korrigeerivate maksudega kogutud tulude kasutamise võimalustest. Korrigeerivad maksud võimaldavad hankida tulusid ja parandada ressursside jaotamise efektiivsust. Maksutulude kasutamise võimalusi on erinevad, kuid riik peaks maksutuluseid kasutama sihtotstarbeliselt. Mõned võimalused sihtotstarbeliseks kasutamiseks on süsihappegaasi maksutulud kasutada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, tubakaaktsiisitulud võiks kasutada suitsetamise programmide rahastamiseks ja sooda maksutulud võiks kasutada toitumisõpetuse ja treeningute rahastamiseks.

Korrigeerivat maksu tuluseid kasutatakse veel hariduse, julgeoleku, meditsiini ning teede ja tänavate korrasoleku tagamiseks inimestele. Poliitikud on veel välja pakkunud, et kogunenud tulusid võiks kasutada veel poliitikafondis, et anda rahalist abi neile, kes seda vajavad.

Kolmas uurimisülesanne oli anda ülevaade Eestis kehtivatest korrigeerivatest maksudest, mille alla kuuluvad alkohol-, tubaka-, kütuse-, elektri- ja pakendiaktsiis ning hasartmängumaks. Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri- ning pakendiaktsiisi reguleerib ATKEAS. Sarnaselt käibemaksule, kuuluvad ka aktsiisid kaudsete maksude hulka, see tähendab seda, et kohustust kannab lõpptarbija. Maksu põhimõte seisneb selles, et maksustamine ei tohiks sõltuda kauba päritolust. Alkoholiaktsiisi puhul on maksuobjektiks kõik joogid, mis sisaldavad alkoholi. Tubakaaktsiisi puhul on maksuobjektiks kõik tubakat sisaldavad tooted. Nende maksustamine toimub maksumärkide ostmise teel. Energiatoodete puhul on maksuobjektiks kütus ja elektrienergia. Pakendiaktsiisi puhul on maksustamisobjektid pakendid nagu näiteks

plastpudelid ja klaaspudelid. Hasartmängu aktsiisi puhul on maksustamisobjektiks hasartmängud.

Neljas uurimisülesanne oli analüüsida korrigeerivate maksude laekunud tulude kasutamisest Eestis. Eestis kulub kõige enam tulusid tasuta hariduse ja meditsiini tagamiseks. Tänavu on tehnoloogia nii arenenud ning tooted ja mehhaanika maksab palju ning seetõttu kallineb ka meditsiin. Samuti riik tagab kodanikele heaolu ja julgeoleku, mis on üsna kulukas. Tulenevatel aastatel prognoositakse tervishoiu ja meditsiini peale ka rohkem panust ja rahalist toetust riigi poolt. Kui inimesed tarbivad alkohoolseid jooke või tubakatooteid, siis kindlasti nende tervis halveneb, kuid nad toetavad riiki nii öelda sellega, et tarbivad neid tooteid. Ning kuna hambaravi on tänapäeval väga kallis siis ilmselt vähem jõukamad inimesed ei jaksagi hambaravis käia. Lisaks on välja toodud erinevaid võimalusi maksutulude kasutamiseks ning uuritud milliseid probleeme need lahendaksid.

Edaspidi peaks veel täiendavalt uurima, konkreetset kulude arvestust. Kui palju riigil kulub teiste valdkondade peale väljaarvatud haridus, meditsiin, julgeolek, tänavate- ja teede remont jms.

SUMMARY

The main purpose of the corrective tax system is to influence consumer purchasing decisions. Besides, corrective taxes address negative externalities, or market failures. Corrective taxes include excise tax and gambling tax, which is also the main subject area of interest in the work. There exist different types of excise tax, but the state imposes it only on specific groups of goods.

The final paper was written in the Estonian language and it consists of 36 pages. The author used 24 sources, which are cited in the text.

The subject area of the final paper is important because excise tax rates are modified more frequently than other tax rates. In addition, the government continuously discusses new corrective taxes, for example the tax on motor vehicles and products containing sugar.

The topic is fresh because for the first time, an overview is presented how to use the revenue collected by corrective taxes.

The question investigated regards the uses of the revenue collected from corrective taxation in Estonia.

The paper aims to analyse the possible uses of the revenue collected from corrective taxes in Estonia. To achieve the aim, four research objectives were set:

1. Provide an overview of the nature of corrective taxation.
2. Provide an overview of the uses of the revenue collected by corrective taxes.
3. Provide an overview of corrective taxes introduced in Estonia: alcohol, tobacco, fuel, electricity and packaging excise taxes.
4. Analyse the uses of the revenue collected from corrective taxes in Estonia.

The research findings reveal that at the moment, the government uses corrective taxes for specific purposes, i.e. it is the earmarked revenue. In addition, it was uncovered that there are more ways for the government to implement the revenue, for example in offsetting against taxes and in financing medicine.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri- ja pakendiaktsiisi seadus (2017).

Allocott, H. 2011, *Regulation and Pigouvian Taxes, Lecture 5*, Institute of Technology Department of Economics lk 203-209.

Baur, M., 2011, *Tax and the environments: Basic concept and policy issues*, Swiss Federal Department of Finance, lk 7-9.

DeCicca, P., Kenkel, D., 2013, Excise Tax Avoidance: The Case of State Cigarette Taxes. *Journal of Health Economics*, 32(6), pp. 1130-41. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3855906/> [Kasutatud 17.10.2016]

Edirisinghe J. C., 2014, Taxing the Pollution: A Case for Reducing the Environmental Impacts of Rubber Production in Sri Lanka, *Journal of Asian Development*, 9(1), pp71-79 [Võrgumaterjal] Leitav: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0973174113520585>.

Frank, R. H. 2013, *Heads, You Win. Tails, You win, Too*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.nytimes.com/2013/01/06/business/pigovian-taxes-may-offer-economic-hope.html> [Kasutatud 18.10.2016].

Hasartmängumaksu seadus (2015).

Heinpuu, O. 2016, *Makse laekus aastaga oodatust 2,3 protsenti rohkem* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.rmp.ee/uudised/maksud/makse-laekus-aastaga-oodatust-2-3-protsenti-rohkem-2016-01-12> [Kasutatud 19.10.2016].

Kommer, A., 2004, *Avaliku sektori ökonomika*, Tallinn, Sisekaitseakadeemia, lk 19,28.

Lahtvee, L., Oja, A., Poltimäe, H., 2005, *Ülevaade Euroopa Liidu riikides läbi viidud rohelise maksureformi tulemustest*, Tallinn [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.seit.ee/failid/45.pdf> [Kasutatud 20.10.2016].

Lehis, L., 2015, *Eesti maksuseaduste kommentaarid*, Casus Tax Services OÜ, Tartu, lk 407-425.

Main, R. S., 2010 Simple Pigouvian Taxes VS. Emission Fees to Control Negative Externalities: A Pedagogical Note, 55, pp 104-110. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/056943451005500211?journalCode=aexb>.

Maksu- ja Tolliamet, 2016, *Aktiisimäärad* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktiisid-vara-hasartmang/uldist/aktiisimaarad> [Kasutatud 20.10.2016].

Maksu- ja Tolliamet, 2017, *Hasartmängud ja hasartmängumaks*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktiisid-vara-hasartmang/hasartmangud-ja-hasartmangumaks> [Kasutatud 10.03.2017].

Mankiw, N. G. , 2008, *Principles of economics*, 6th, pp 203-209, South- Western Cengage Learning.

Marrandi, H. 2012, *Milline oleks hea aktiisipoliitika* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1246> [Kasutatud 20.10.2016].

Marron, D. B. & Morris, A.C. 2016a, *How should governments use revenue from corrective tax?* Tax Policy Center [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.urban.org/sites/default/files/publication/77251/2000595-How-Should-Governments-Use-Revenue-from-Corrective-Taxes.pdf> [Kasutatud 01.03.2017].

Marron, D.B. & Morris, A.C. 2016b, *How to use carbon tax revenues?* Tax Policy Center [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/howtousecarbontaxrevenuemarronmorris.pdf> [Kasutatud 01.03.2017].

Michael, J., 2015, *Earmarking State Tax Revenue*, Policy Brief [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.house.leg.state.mn.us/hrd/pubs/earmarking.pdf> [Kasutatud 01.03.2017].

Moffatt, M., 2014, *Should Governments Legal and Tax Marijuana?* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://economics.about.com/od/incometaxestaxcuts/a/marijuana.htm> [Kasutatud 20.10.2016].

Munson, I., *Economics explained:negative externalities and pigovian taxes* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.econogist.com/home/economics-explained-negative-externalities-and-pigovian-taxes> [Kasutatud 20.10.2016].

Saks, T. 2015, *Riigil puudub endiselt analüüs aktsiide tõstmise mõjudest* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://rup.ee/uudised/maksud-ja-raamatupidamine/riigil-puudub-endiselt-analuus-aktsiide-t-stmise-m-judest?highlight=WyJha3RzaWlzaWQiXQ==> [Kasutatud 20.10.2016].

Statistikaamet, 2011, *Majanduskasvu veab jätkuvalt töötleva tööstuse tugev eksport* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.stat.ee/49263/?highlight=aktsiisikaup> [Kasutatud 21.10.2016].

Statistikaamet, 2017 *Riigieelarvesse laekunud maksud, kuu* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.stat.ee/53709/?highlight=riigi,eelarvesse,laekunud,aktsiis> [Kasutatud 21.10.2016].